

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus XXV. De Exceptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

omnino gratis fingitur, & nec iuxta Adversarios potest esse verum; quia alias cessaret status questionis: si enim actus tales ex hypothesi, quod ipsis adjiciatur Juramentum, non sint irriti, cessat questio, an actus irritati reviviscant, & recipiant vim obligandi ex iustitia, quam ex dispositione Juris nunquam amiserunt.

¶ Dico 2. Juramentum Promissorium, vel soli Deo factum, vel homini quidem, cui tamen per illud non est jus acquisitum, relaxare potest Papa, & plerumque etiam Episcopus &c. pro foro interno, sed neuter sine iusta causa. Communis, & probatur per explicationem assertio. Itaque dixi 1. vel soli Deo, ut si iures non amplius adire domum suspectam, ne seducaris &c. si enim simul esset factum homini determinato, ac ab eo acceptatum, & sic jus questum, absque ipsius consensu relaxari nequit. 2. Vel homini quidem, sed cui &c. nam si homini non sit inde jus questum, ut si ab eo necdum sit acceptatum, quod jurato promissum est, vel ab ipso per fraudem aut metum fuit obtentum juramentum in sui favorem, vel (in nostra sententia) adjectum sit homini indeterminato, v. g. si quis juravit alicui pauperi, eum non determinando, dare elemosynam &c. si, inquam, homini non sit ex juramento acquisitum jus, relaxatio habet adhuc locum; quia hujusmodi juramenta censentur adhuc facta soli Deo, & sunt quasi vota jurata, adeoque regulanda, sicuti vota. 3. Relaxare, intelligendo relaxationem specificè acceptam, seu dispensare in juramento: quis autem irritare, remittere, & commutare possit, insinuavimus in Sciendo 3. uti &, quid his vocibus significetur. 4. Papa, qui quidem in omnibus juramentis dispensat tam pro foro externo quam interno. 5. Episcopus &c. nempe non Episcopus tantum, sed etiam alii Prælati Ecclesiastici, potestate quasi Episcopali gaudentes, & alii, quicunque obtinent potestatem dispensandi in votis, uti Capitulum Cathedrale Episcopali Sede vacante, quidam Abbates, Superiores Ordinum Mendicantium, & ipsi etiam Mendicantes pro foro interno, nisi Superiores ipsis hoc privilegium restringant. Sed Papa inferiorum potestas se non extendit ad juramenta, seu vota jurata, Sedi Apostolicæ reservata, cujusmodi sunt 5. scilicet Castitatis perfectæ, Religionis, & trium Peregrinationum, Romanæ ad limina Apostolorum, Jerusalemitanæ, & Compostellanæ. 6. Sed neuter sine iusta causa, quæ requiritur non tantum ad licentiam, sed etiam ad valorem relaxationis; quia obligatio juramenti (uti voti) est Juris Divini & Naturalis, adeoque relaxatio tantum fit nomine Dei: atqui Deus non commisit hominibus potestatem relaxandi & dispensandi temere ac sine iusta causa, adeoque sine hac inferior nihil potest in legem & Jus Superioris. Causæ iustæ autem sunt, si dolo vel metu extortum est juramentum: si temere vel inconsideratè factum, v. g. ex perturbatione, aut passione iræ, doloris

&c. si dubitatur, an juramentum valeat, vel an non cedat in injustam læsionem terti, vel an non inde nascatur occasio vel periculum peccandi &c. Quod si omnibus perpenis causa relaxandi videatur insufficiens, aut dubia, non merè relaxetur juramentum absque substitutione alterius materiæ & operis, sed admiscenda est *Commutatio*. Denique dixi 7. Pro foro interno, seu extra iudicium; si enim petatur pro foro externo, v. g. ut aliquis in iudicio agere possit, à quo removetur stante juramento, vel ut rescindatur à iudice promissio jurata homini facta, & sic tollatur obligatio juramenti, v. g. dolo, metu, aut alio injusto modo extorti, relaxatio regulariter fieri debet ab Episcopo ejus, cui juratum est, & (saltem quando agitur ad rescissionem promissionis juratæ) citata Parte adversa; nisi nempe is, cui juratum est, se sponte subiciat Episcopo jurantis. Sanch. l. 3. Moral. c. 21. n. 36. Quin imò etiam Juxta & Magistratus Sæcularis indirectè relaxare juramentum permittitur laicis sibi subditis, si res juramentò promissa pertineat ad forum sæculare, videlicet ut remittat juramentum loco sui subditi, cui juratum est, qui teneretur ipse remittere, v. g. propter injuriam, per quam obtinuit juramentum, vel propter bonum publicum. Lugo 4. 22. n. 238.

TITULUS XXV.

De Exceptionibus.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Exceptio tum Facti tum Juris.
2. Quid Realis, Personalis, & Mixta.
3. Quid Peremptoria & Dilatoria.
4. Quid Replicatio, Duplicatio, Triplicatio, & Quadruplicatio.
5. Quis sit effectus Exceptionis.
6. Quis possit excipere.
7. An etiam plures Exceptiones opponere simul, aut successive liceat.
8. Quando opponenda sint Exceptiones Peremptoriae.
9. Et quando Dilatoria.
10. An Exceptiones in prima Instantia omisse possint opponi in iudicio Appellationis.

¶ Sciendum 1. sicut hucusque Actori suppeditata sunt arma ad impugnandum Reum per varias Probationum species, ita nunc Reo subministrari clypeum & lorica per Exceptiones, quibus se defendat contra Actorem. Exceptio autem in proposito & in genere sumitur pro omni defensione, quæ competit Reo: Germanicè *Einred / Einwendung / Schutz / oder Gegenwehr*. Si Actori nulla competat actio adversus Reum de Jure, ea tamen nihilominus intentetur, v. g. si quis te conveniat ex empto ad tradendum equum, emptio

Y y

autem

autem nunquam præcessit; vel si quis petat à te rem, à te jam præscriptam &c. dicitur *Exceptio facti*, & est minus propriè dicta: si verò Actor de Jure, vel Civili vel Prætorio, competat Actio, ut si quis, cui metu adactus vendidisti equum, te conveniat ex empto ad tradendum sibi equum, tu verò hunc tradere recuses, & proponas exceptionem *quod metus causa* ad rescindendum contractum, appellatur *Exceptio Juris*, & est propriè dicta exceptio, atque ex l. 2. ff. b. t. definitur esse *exclusio actionis*. Si verò utramque exceptionem, Facti & Juris, definire velis, dic ex cit. l. est exclusio actionis, vel intentionis, quam Actor deducit in Judicium ad condemnationem Rei.

2. Sc. 2. Exceptionem à causa materiali dividi in Realem & Personalem. l. 7. ff. eod. sicut hoc modo dividitur Actio. *Realis* exceptio est, quæ cohæret rei vel causæ, ipsamque sequitur; atque idcirco transit ad hæredes, aliosque successores, imò etiam ad fidejussorem. l. 6. 7. ff. eod. uti est exceptio rei judicatæ, doli mali, quod metus causa. *Personalis*, quæ competit præcisè intuitu personæ, cui etiam cohæret ita, ut ad hæredes & successores vel fidejussores non transeat. l. 7. cit. l. 12. § 13. ff. soluto matrim. l. 21. ff. de Patis, ut est exceptio competentie, quam habet Clericus, parentes adversus liberos, socius adversus socium, donator omnium bonorum contra donatarium &c. vi cujus excipere possunt, ne in ipsos fiat executio ultra id, quod commodè solvere possunt salvo suo statu & competente sustentatione. *Mixta* ex utraque dici poterit, quæ competit certo personarum generi, sed intuitu rei, seu materiæ, adeoque etiam fidejussori, si super tali re conveniatur: cujusmodi est exceptio S. C. Vellejani, exceptio S. C. Macedoniani, exceptio competens minorenni, si dolo Adversarii fuit læsus. l. 7. cit.

3. Sc. 3. à causa finali, vel ab effectu dividi in Peremptoriam & Dilatoriam. Exceptio *Peremptoria*, seu *Perpetua*, est, quæ jus Actoris omnino perimit, & actionem penitus tollit, semperque ac perpetuò obstat agere volentibus. §. 8. § 9. Inst. l. 2. §. 4. l. 3. ff. b. t. quales sunt exceptiones doli mali: quod metus causa: rei judicatæ: pacti de non petendo: contractus invalidi: præscriptionis: transactionis: solutionis: compensationis: jurisjurandi: S. C. Vellejani: & quando aliquid contra legem esse factum dicitur: vel ex errore promissum: novationis, qua asseritur, obligationem esse extinctam per transfusionem in aliam obligationem, vel debitum: delegationis, qua asseritur, obligationem esse translatam in alium debitorem: cessionis bonorum. *Dilatoria* seu *Temporalis* est, quæ principalem causam non perimit, nec actionem omnino elidit, sed tantum vel differt ad tempus, vel transfert in alium locum. per jura citt. Cujusmodi sunt in triplici classe. 1. Quæ opponuntur *Judici* ad eum recusandum ut incompetentem, ut suspectum, imperitum, præventum &c. & hæ appellantur *declinatorie* fo-

ri. 2. Quæ opponuntur *Actori*. v. g. quod ab excommunicatus, proscriptus, Pupillus vel Minor, qui sine Tutore vel Curatore agere non potest; quod procurator, agens alieno nomine, non sit legitimus, carens mandato &c. Si Reus dicat, se spoliatum ab Actore, ideo non teneri respondere, antequam restituatur: se esse impeditum à respondendo: gaudere beneficio competentie (si tamen hæc exceptio ad dilatorias pertineat) si Actorem vocet domum: si conventus fidejussor petat, ut prius excutiat debitor principalis. &c. 3. Quæ opponuntur *contra causam*, vel ejus circumstantias, ut si Reus dicat, libellum esse inceptum, obscurum: plus peti ab Actore: competentiam causæ non esse dividendam: necdum advenisse tempus solutioni præfixum: terminum sibi concessum esse nimis angustum: locum non esse tutum: citationem tempore feriarum esse factam &c.

Sc. 4. Vicinam, vel potius contrariam Exceptioni esse *Replicationem*, & huic *Duplicationem* (*Replie*, *Duplic*, ut Practici vocant) sicut enim Exceptio est exclusio actionis, ita *Replicatio* est exclusio Exceptionis, seu quasi exceptio exceptionis, qua nimirum Actor respondens ad Exceptionem Rei hanc elidit. v. g. Reus excepit contra Judicem tantumquam incompetentem, Actor verò reponit & replicat, Reum jam consensisse in hunc Judicem ponendo aliquem actum Judicalem coram ipso. Contra replicationem Actoris conceditur Reo alia responsio, quæ vocatur *Duplicatio*, quæ si ab Actore iterum oppugnetur per aliam responsionem, dicitur *Triplicatio*, quam si Reus rursus refellit per novam responsionem vel exceptionem, *Quadruplicatio* appellatur, & tunc nova Actoris responsio foret *Quintuplicatio* &c. Itaque Reo competit Exceptio, Duplicatio, Quadruplicatio: Actori autem Replicatio, Triplicatio &c. per l. 2. cit. Verum ne hujusmodi exceptiones & allegationes multiplicentur nimium, causæque protelentur, modus & terminus vel per consensum Partium, vel ex officio Judicis statui illis debet. arg. Auth. jubemus C. de Judic. De Jure Canonico non permittitur Triplicatio, saltem quoad Testes ante productos, ut pote quos tertio reprobari non posse diximus supra tit. de Testib. n. 52. Ultra Quadruplicacionem in plerisque tribunalibus non sinuntur progredi Partes, nisi adsint gravissimæ causæ, & in Camera Imperiali in Exceptionibus Dilatorijs ultra Duplicam, atque in Peremptorijs ultra Triplicam. Ord. Cam. p. 3. tit. 26. § 29. quavis in praxi etiam hujus Dicasterii quandoque admitti solet Quadruplicatio, ut ajunt. In audientijs verbalibus & causis Summarijs concludi solet per Duplicationem in plurimis locis atque de Jure Bavarico qualibet litigantium Pars duabus, vel ad summum tribus scriptionibus concludit, ut videre est in *Summarijschen Proceß* tit. 7. a. 1. § tit. 8. a. 7. Porro Exceptiones hodie proponi possunt vel verbis quibuscunque, vel in scripto. Si tamen proponantur per modum actionis & affirman-

do, non præcisè negando, rectius proponuntur in scriptis.

Sc. 5. Effectum Exceptionis esse 1. quòd Dilatoria, ritè probata, liberet ab observatione iudicii, von dem Gerichte = Zwang: Peremptoria verò liberet penitus excipientem ab instituta actione, & inducat exceptionem rei iudicatæ, modò fuerit sufficienter probata. Si verò aliquis haberet quidem exceptionem, eam tamen non opponit in iudicio, nec allegat, nullum habet effectum. Siquidem iudex eam ex officio non supplet, aut loco Partis opponit, nisi vel fiat ex ipso facto, vel actionem perimat ipso Jure. per l. un. c. ut, quæ ad iudicium Advocatis Partium &c. 2. Quòd excipientem faciat Actorem secundum quid. l. 1. ff. h. t. ibi: Reus in exceptione Actor est; quatenus nimirum tenetur probare exceptionem suam: simpliciter tamen & propriè Actorem non constituit, ita ut excipiens dici possit instituisse actionem contra Adversarium suum; cum nihil petat sibi dari aut fieri. Sed quid, si excipiens deficiat in probatione suæ exceptionis? an hoc ipso censendus est fateri intentionem Actoris? R. per se non, si Reus purè excipiat: sed Actor manet obligatus probare intentionem suam, juxta c. 63. de R. J. in 6. ibi: exceptionem obiciens non videtur de intentione Adversarii confiteri. Dixi, si Reus purè excipiat: si enim adjungeret confessionem, & quidem separatam ab exceptione, sibi præjudicaret, v. g. si diceret: fateor, pecuniam à te mihi mutuo datam, sed ego jam solvi: & per talem confessionem fundaretur intentio Actoris super pecunia mutuo recepta, ita ut mutuacionem non teneretur amplius probare. Item excipiens censetur confiteri factum in exceptione ipsa contentum. v. g. si petenti à te traditionem rei venditæ opponeres, te eam jam tradidisse, fatereris venditionem præviam, consequenter non amplius es audendus, si postea negare velles, venditionem à te esse celebratam. arg. c. 33. de Rescr. Igitur si Reus non est certus, sed dubitat, utrum Actor sufficienter possit probare intentionem suam, consultò facit, si nihil fateatur, sed si neget ejus intentionem, & simul sub conditione adjungat exceptionem, dicendo v. g. nego me accepisse à te mutuum, vel certè, si accepti, jam solvi: compensavi: præscripti &c. hoc enim modo excipiens, si in probanda priore exceptione, vel negatione deficeret, posset recurrere ad alteram exceptionem. arg. c. 8. de integ. restit. Atque hunc modum conditionatè & alternativè excipiendi tanquam tecutissimum commendat gl. in c. 26. v. confessus h. t. & DD. passim. Quòd si autem Reus esset certus, vel confideret, Actorem non posse probare suam intentionem, non excipere, sed absolutè eam negare deberet (nisi in conscientia sciret oppositum) quia excipiendo, cum fiat Actor, imponit sibi onus probandi exceptionem.

Dico 1. Excipere possunt omnes, qui agere; imò licet agere non possint, uti excommunicati. Ratio, quia exceptio est defen-

sio: defensio autem omnibus Jure Naturali permittitur. arg. c. 3. de sent. excomm. & Reo, quem impugnatur Actor, defensionis copia non est deneganda. c. 5. h. t. Unde regula 71. in 6. ait: qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus. Et hinc, licet ex pacto nudo de Jure non detur actio, conceditur tamen exceptio. l. 7. §. 4. ff. de Pactis. Oppones 1. Exceptio potest tolli Lege, vel Rescripto Principis. c. 13. de off. Deleg. l. 3. ff. quod quisque juris. ergo non est defensio Jure Naturali competens. 2. Exceptio est exclusio actionis: sed actio est introducta Jure Humano tantum: ergo & Exceptio; ejus enim juris est actus, ejusdem est etiam distractus. R. ad 1. dist. Conf. ergo non est defensio Jure Naturali competens, si loquaris de Exceptione sumpta in thesi ac genericè & quoad substantiam. N. Conf. Si de ea ut sumpta in hypothesi, & applicata ad casum particularem. C. Conf. Non omnis Exceptio in casu particulari est Juris Naturalis, uti nec omnis exemptio Clericorum in casu particulari, aut obligatio residendi in Beneficio curato, est Juris Divini. Imò aliquæ sunt introductæ tantum Jure Positivo per modum privilegiorum, ut Exceptio Præscriptionis, Rei iudicatæ, Excommunicationis, Senatus-consulti Maced. &c. Ad 2. N. Conf. vel omnia bonitate Syllogismi dic, Exceptionem aliquam, non omnem in thesi sumptam, esse introductam Jure Humano tantum: Exceptio enim in genere sumpta, & quatenus est remedium necessarium ad sui defensionem, ac opponitur potius intentioni Actoris, quam Actioni quæ tali, & à Jure Positivo concessæ, est Juris Naturalis. Itaque potes distinguere Ma. Exceptio aliqua, & Exceptio Juris, est exclusio actionis. C. Ma. Exceptio omnis in genere sumpta, etiam Facti, & prout est remedium necessarium ad sui defensionem. Nega Ma.

Dico 2. Potest aliquis opponere plures exceptiones, non tantum simul, sed etiam successive. l. 5. §. 8. ff. h. t. Item l. 43. ff. de R. J. ibi: nemo ex his, qui negant, se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impedit. Quare uti potest, vel simul vel successive, exceptione Præscriptionis v. g. Compensationis, Jurisjurandi &c. Et quare aliquis nequeat uti multiplici defensione? Juxta Jus Recentius tamen allegandæ sunt omnes Exceptiones simul, non successive. Recess. imper. de anno 1654. §. Es soll auch hinfür &c. scilicet ad abbreviandas lites: nisi videlicet novæ postmodum Exceptiones emergant. Item si iudex terminum, quo elapso novas Exceptiones proponi vetat, præfigat, observari debet. Oppones 1. Actor non potest simul proponere plures Actiones. l. 43. cit. fin. ergo nec Reus plures Exceptiones. 2. Si Reus potest proponere plures Exceptiones, poterit etiam contrarias & diversas, sed hoc est inconveniens, cum hoc pacto sibi ipsi adversaretur, si v. g. diceret: hæc res, quam petit Actor, est mea ex Privilegio, & ex Præscriptione. Aut: Ca-

Y y 2

jus

Jus mihi non dedit mutuum, & ego jam solvi: ergo. *2. ad 1. Dist. Ant.* Non potest simul proponere & cumulare plures actiones super diversis quidem rebus, nullo tamen modo connexis, adeoque actiones plures, inter se non compatibles. *C. Ant.* secundum dicta ad *Tit. III. n. 7.* Non potest plures actiones super diversis rebus, & inter se compatibles. *N. Ant.* *Et Conf.* Actor voluntarie venit ad iudicium, ac proinde tenetur venire paratus, & eligere, quæ vel sit actione experiri super eadem re: e contra Reus necessario venit & trahitur ad iudicium, ac licet excipiendi fiat Actor, tamen est Actor necessarius (non voluntarius, sicut Actor principalis est.) Ad 2. *C. Ma.* juxta *c. 15. de Prescript.* *§ l. 8. cit.* ibi nemo prohibetur pluribus Exceptionibus uti, quamvis diversæ sint. Sed *N. Min.* vel *dist.* hoc est inconveniens, si Exceptiones diversas proponeret conjunctivè per particulam *Et*, uti ponit objectio. *C. Min.* Si disjunctivè per particulam *vel*, hoc modo: Cajus mihi mutuum non dedit; vel, si dedit, jam solvi. *N. Min.*

8 Dico 3. Exceptiones Peremptoriae regulariter opponendæ sunt post litis contestationem, sed adhuc ante sententiam definitivam. Prior pars constat ex *c. 1. § 2. de lit. contest.* ubi habetur, quod litis contestatio, non obstante Exceptione Peremptoria à Reo opposita, fieri debeat; adeoque ante illam inutiliter opponeretur. Concordat. *l. 8. § 9. C. h. t.* ratio est, quod Reus frustra se gravaret onere probandi Exceptionem, si eam proponeret ante litis contestationem, & antequam constaret ipsi de jure Actoris per allatas probationes; si enim Reus videat, quod Actor intentionem suam non sufficienter probare possit, non indiget Exceptione, sed absolvendus est, etsi nihil præstiterit. *l. 4. C. de Edendo.* quare consultum est ante litis contestationem & auditas probationes Actoris non proponere Exceptionem Peremptoriam. Pars posterior ex *l. 2. C. sententiam rescindi non posse.* ex qua DD. deducunt regulam, post latam sententiam definitivam non amplius proponi posse ulla Exceptiones, sed confugiendum esse tunc vel ad remedium appellationis, vel ad beneficium restitutionis in integrum ab ijs, quibus istud competit. Dixi, regulariter, quæ vox ad utramque Assertionis partem revocanda est. Siquidem ante litis contestationem opponi possunt 1. Exceptiones Facti, seu improprie, per quas nimirum actio ostenditur ipso jure elisa, seu potius nonquam nata: nisi essent valde intricatæ, ut probari sine longiori mora non possent; tunc enim differendæ forent, & interea lis contestanda. 2. Exceptiones litis finitæ, uti vocantur, quæ nempe vel ex sua natura, vel ex privilegio impediunt litis ingressum, quales sunt Exceptiones rei judicatæ, laudi arbitrorum, juramenti Judicialis, vel Necessarij, transactionis, amicabile compositionis, acceptilationis seu imaginariæ solutionis, dum creditor quasi facta solutione debitorem liberat, & debitum pro soluto se habere dicit, præscriptionis &c. 3. Exceptiones Perempto-

riæ, quarum veritas est notoria, vel quas in continenti saltem probari posse certum est. Ratio horum omnium fundatur in æquitate naturali, ut lis, quæ proposita hujusmodi Exceptione tollitur, non introducatur, & nec Judex nec altera Pars frustra fatigetur.

Post sententiam definitivam verò adhuc opponi possunt 1. Exceptiones nullitatis, unde unde sententia fuerit nulla; cum Judex ferendo sententiam nullam officio suo nondum functus sit, & semper aliam de novo, & validam ferre possit. Interim tamen executio sententiæ per talem Exceptionem non impeditur, præstita tamen cautione, ut, si sententia probeatur invalida & retractetur, omnia iterum restituantur. per *Clem. 1. de sent. Et re jud. Et Auth. que supplicatio C. de preb. Imperat. offer.* Excipit, nisi sententiæ nullitas esset notoria, aut saltem in continenti probari posset, vel nisi executio sententiæ esset irretractabilis, uti in Criminalibus majoribus &c. tunc enim Exceptio nullitatis sententiæ etiam impediret executionem sententiæ. 2. Exceptiones rescissionis, seu quæ rescindunt sententiam valide latam, uti Exceptio restitutionis in integrum. 3. Exceptiones executionis, seu quæ impediunt vel moderantur executionem sententiæ: sic Exceptio S. C. Macedoniani, quam opponit filiusfamilias, à feneratori mutuum accipiens, & per sententiam jam condemnatus ad solvendum: Exceptio S. C. Velleiani competens mulieri temere fidejudenti, & jam condemnatæ: Exceptio compensationis, seu quod victor aliunde tantundem debeat victo, in quantum est condemnatus: Exceptio juris retinendi, seu quod victor vicissim aliquid debeat victo: Exceptio rei non traditæ, vel non numeratæ pecuniæ: Exceptio solutionis jam factæ: Exceptio transactionis vel pacti de non petendo: Exceptio competentis, competens Clericis, socio contra socium &c. Exceptio cessionis bonorum: Exceptio contra ipsam executionem; quia v. g. executor excedit modum, male interpretatur sententiam, vel caret potestate exequendi &c.

Dico 4. Exceptiones Dilatorie opponi debent ante litis contestationem, & intra terminum à Judice præfixum, ita ut post eam non amplius audiatur excipiens. *c. 20. de sent. Et re jud. c. 4. b. t. l. 12. § 13. C. eod.* Ratio est; quia istæ exceptiones tendunt ad impediendum Processum Judicium. Adde, quod eas non opponens ante litis contestationem censetur illis renuntiare. Ante omnes autem alias, & ante omnem actum Judicalem proponendæ sunt Exceptiones fori declinatoriæ, & quæ personam Judicis spectant, si Judex sit talis, cui jurisdictio à Partibus in tali causa prorogari potest; alias enim censetur non excipiens approbare Judicem, illique prorogare jurisdictionem in se. Dixi iterum, regulariter; nam etiam post litis contestationem opponi potest 1. Exceptio illa, quam Pars per protestationem expressam sibi voluit manere salvam, modo nominatim, in specie, & in scripto eam sibi referat; nam protestatio generalis non habet

aliam effectum, quàm quod tolleret præsumptionem tacite renuntiationis, non verò quod post litem contestatam proponi posset; nam contestatio contra id, quod iure expressum est, nihil operatur. 2. Exceptio primum emergens de novo post litem contestationem. 3. Vel primum postea cognita; modò excipere volens juret, se prius eam ignorasse. Et hi tres casus exprimuntur in c. 4. cit. quibus ex æquitate naturali Doctores adjungunt hos duos: si Exceptio prius non quidem fuit ignorata, prohi tamen non poterat, bene tamen postea: si statim ac in continenti post litem contestatam opponatur Exceptio prius omissa. 4. Exceptio excommunicationis, quæ Actori dilatoriè opponi potest in quacunque Judicii parte. c. 12. § Clem. un. b. t. etiamsi excommunicatio sit occulta; modò intra 8. dies probari possit apertissimis documentis. c. 1. eod. in 6. nisi iustum impedimentum prohibeat tam celerem probationem. Exceptio excommunicationis potest etiam esse Peremptoria. Procedunt hæc, licet excommunicatus sit toleratus; qui enim toleratus non est, debet etiam à iudice repelli. 5. Exceptio, quæ habet gravamen succellivum, ut est Exceptio loci non tuti. 6. Exceptiones Anomalæ, de quibus dubitatur, an sint Dilatoriæ vel Peremptoriæ, uti Exceptio competentia, de qua n. præced. Hæc etiam pertinent Exceptiones non numeratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis; quamvis enim temporales sint eatenus, quatenus per biennium tantum proponi possunt, evadunt tamen Peremptoriæ, si intra hoc tempus opponantur. 6. Exceptiones, quæ annullant Judicium, & retro acta, etiamsi personam Judicis respiciant, v. g. quod iudex in tali negotio fuerit absolute incompetens, cui jurisdictio prorogari non potest. Idem est, si opponatur Procuratori, quod absque mandato egerit &c.

Quæres, an Exceptiones in prima instantia omnitè opponi valeant in secunda, nimirum coram iudice Appellationis? 2. Peremptoriæ, nimirum & fraudulentè fuissent omissæ, possunt opponi: non verò Dilatoriæ. Illud prius cum gl. in c. 20. de sent. & rejud. in fin. docet Abb. in dem n. 15. § in c. 12. b. t. n. 17. seqq. & alij. Posterius est satis expressum in l. 13. C. de procurat. ubi Summarium ex Alexandro delumptum sic habet: Exceptio Dilatoria, si non sit opposita in causa principali, non poterit in causa Appellationis opponi. Intellige de illis Exceptionibus Dilatorijs, quas non nisi ante litem contestationem opponendas esse diximus n. præced. Hann. to. 5. tr. 3. n. 293. Oppones 1. non est ratio, cur Dilatoriæ opponi nequeant in causa appellationis, possint tamen Peremptoriæ. 2. Per appellationem rescinditur iudicatum, & reponitur in statu antiquo: ergo in causa appellationis possunt opponi Exceptiones Dilatoriæ, quæ poterant in prima instantia, & statu antiquo. 3. Ex l. 6. §. 1. C. de Appellat. § l. 4. C. de tempor. & repara. Appellat. erunt DD. hanc regulam: non allegatum, vel non probatum in causa principali, potest allegari & probari in causa appellationis: ergo etiam adduci Excep-

ptiones Dilatoriæ prius omissæ. 8. ad 1. M. assertum. Ratio disparitatis est, quod Reus non opponens Exceptiones Dilatorias contra personam Judicis, Actoris, Procuratoris &c. (excepta excommunicatione, quæ semper opponi potest, licet fuisset malitiosè omissa in prima instantia, per c. 12. cit.) censetur ijs renuntiassè, cum per litem contestationem finiatur tempus ipsis præfixum: non verò renuntiassè censetur Peremptorijs, quæ post litem contestationem quoque opponi possunt, eò quod præscriptum ipsis tempus, quod est à litem contestatione usque ad sententiam ultimam, nondum fluxerit; nam litem contestatio primæ instantiæ extenditur ad secundam, ubi non necessariò fit nova litem contestatio. Ad 2. reponitur quidem in antiquo statu, in quo res fuit post litem contestatam; non verò, in quo fuit ante litem contestatam, ut eruitur ex l. 13. cit. Ad 3. illa regula, ut Jura concordentur Juribus, procedit tantum de allegationibus & probationibus Actoris; item tantum de Peremptorijs, non de Dilatorijs Exceptionibus, si ad Exceptiones extendi debet.

TITULUS XXVI.

De Præscriptionibus.

SUMMARIUM.

1. 2. Præscriptio confunditur cum Usucapione. Quamvis per se sit Exceptio, & quidem Peremptoria.
3. Quenam de Præscriptione sint tractanda.
4. 5. Quid sit præscriptio.
6. Quomodo differat a Consuetudine.
7. Dividitur in Positivam & Privativam.
8. 9. In Ordinariam & Extraordinariam. Quenam dicatur immemoralis.
10. Quæ sint prerogativæ Præscriptionis immemoralis: & quomodo probetur.
11. Ex quo sine sit introducta Præscriptio.
12. 13. Et à quo iure.
14. Quis sit effectus Præscriptionis.
15. 16. 17. Locum habet etiam in foro conscientie.
18. Quenam sint requisita Præscriptionis.
19. Quid sit bona fides.
20. Quid positivè, quid negativè bona. Quid Theologicè, quid Juridicè bona. Quid dubium speculative, & Practicum.
21. Nobiles de bona fide agitantur controversia.
22. 23. Bona fides in omni Præscriptione est necessaria.
24. Dubium Speculativum, sive Positivum,
25. Sive Negativum sit, non obest bonæ fidei, etiam in inchoante.
26. Occurritur objectionibus.
27. Quomodo ab inchoante Præscriptionem cum dubio deponi possit ac debeat dubium Practicum.
28. 29. Cum dubio enim Practico inchoari non potest Præscriptio, & fortè nec continuari.
30. 31. An & quanam ignorantia vel error tollat bonam fidem.
32. 33. 34. Scientia juris alieni probabiliter non obest